

Ny forskrift om vannforsyning og drikkevann m.m. - hvorfor ?

Av Hans Ånstad

Hans Ånstad er avdelingsdirektør i Sosial- og helsedepartementet

Innlegg på seminar i Norsk Vannforening 30. mai 1995

1. Innledning

Jeg er bedt om å si litt om ansvarsfordelingene i forbindelse med den nye forskriften om vannforsyning og drikkevann m. v. I tillegg skal jeg også si litt om støtteordningene, før jeg helt til slutt sier litt om forskriften.

For nokså nøyaktig 10 år siden, den 22. februar 1985 ble St. meld. nr. 55 (1984-85) Om vannforsyningen lagt fram av Miljøverndepartementet, og den ble behandlet i Stortinget våren 1985, jeg viser til Innst. S. nr. 236 (1984-85) fra Kommunal- og miljøvernkomiteen.

Stortingsbehandlingen, eller med andre ord innstillingen fra Kommunal- og miljøvernkomiteen i denne saken, danner på mange måter den formelle plattformen for politikken på dette området idag.

De store begivenhetene her er jo som dere vet for det første at Regjeringen la fram Program for vannforsyning i årets budsjettforslag, og for det andre at Sosial- og helse-departementet har gjort gjeldende ny drikkevannsforskrift fra 1. januar i år. Selvsagt er det ikke helt tilfeldig at disse begivenhetene kom omtrent samtidig, bl. a. vil kvalitetskrav-

ene i forskriften klart innebære at en rekke vannverk må utbedres, noe som vil koste ikke ubetydelige summer.

2. Hva bestemte Stortinget i 1985?

Viktigst for oss i dag er at Stortinget den gangen i 1985 fastla ansvarsfordelingen, både sentralt, på fylkesnivå og lokalt i primærkommunene.

Men Stortinget la også føringer på løsningene av de økonomiske problemene i forbindelse med utbyggingen av vannforsyningen, noe jeg skal komme tilbake til litt senere.

Først om ansvarsfordelingen.

Om ansvarsfordelingen *sentralt* heter det bl. a. i meldingen:

Under arbeidet med stortingsmeldingen har det vært fremmet forslag om å samle ansvaret for vannforsynings-sakene i Miljøverndepartementet. Mulighetene for en bedre samordning med arbeidet innenfor forurensnings-sektoren har vært trukket fram som en positiv side ved en slik ordning. Etter en nærmere vurdering har man imidlertid funnet ikke å kunne gå inn for en slik løsning. De statlige tilskottsordninger man i dag har med innretning mot vannforsyning har et distriktpolitisk sikte-

mål. Disse bør fortsatt administreres av Kommunaldepartementet. Helsemessige aspekter vil fortsatt måtte stå sentralt i vurdering av vannverk og vannforsyning uansett hvor ansvar for godkjenningsordningen plasseres. En overføring av ansvar for godkjenningsordningen til Miljøverndepartementet ville legge opp til dobbel saksbehandling idet Sosialdepartementet fortsatt vil sitte med ansvar for de helsemessige hensyn.

Stortinget var enig i dette, og med andre ord ble det ikke endringer i ansvarsfordelingen mellom departementene. Men i ettertid må det være dekning for å si at Stortingets markering av de helsemessige hensyn og dermed markering av Sosialdepartementets ansvar aldri ble fulgt opp av Sosialdepartementet, før omorganiseringen av den sentrale helseforvaltningen ble gjennomført 1. januar 1994.

Antakelig er det mange som ikke fikk med seg at omorganiseringen av den sentrale helseforvaltningen dreide seg om langt viktigere ting enn om hvorvidt Helsedirektoratet fortsatt skulle eksistere. Stortinget vedtok nemlig våren 1992 at det skulle gjennomføres en såkalt to-nivåmodell i den sentrale helseforvaltningen. Dette har kort fortalt blitt gjennomført ved at det fra og med 1. januar 1994 er opprettet en ny avdeling i Sosial- og helsedepartementet, med tre seksjoner. En av dem er kalt Forebyggingsseksjonen, som jeg har den glede å lede.

At dette er en to-nivåmodell gjenpeiles av at bl. a. Folkehelsa, Statens helsetilsyn og Statens næringsmiddel-

tilsyn nå er knyttet direkte til departementet, eller mer konkret til Forebyggingsavdelingen i faglige spørsmål. Dette betyr et helt annet og nærmere forhold mellom fag og politikk på dette området enn da de faglige innspill fra disse institusjonene måtte gjennom Helsedirektoratet på sin vei til politikken.

Med andre ord, fra og med 1. januar 1994 er mulighetene for at Sosial- og helsedepartementet kan følge opp sitt ansvar på dette området adskillig bedret, og jeg synes jo for ordens skyld at jeg må nevne at nye drikkevannsforskrifter nå er fastsatt, etter at det allerede i 1960 var klart at forskriften av 1951 måtte revideres.

Tilbake til "vannmeldinga" fra 1985.

Den slo videre fast at Miljøverndepartementet skal ha det overordnede ansvar for oversiktsplanleggingen, herunder også planlegging av vannforsyning, og det er viktig å minne om at MD har ansvaret for vassdragslovens bestemmelser om vannforsyning, og dessuten forvaltningen av loven om de kommunale vann- og kloakkavgiftene.

Om fylkeskommunenes rolle heter det i meldinga:

Fylkeskommunene har ansvaret for fylkesplanleggingen og har veiledningsansvaret knyttet til generalplanarbeidet. Flere av fylkeskommunene er idag engasjert i vannbruksog vannforsyningsplanlegging. Fylkeskommunen skal fortsatt gi innstilling til Kommunaldepartementet om fordeling av statstilskott til vannverk.

I denne sammenheng naturlig å vise til plan- og bygningsloven, som jo mer detaljert avgrenser fylkeskommunenes

forhold til primær-kommunene i planleggingssammenheng, og det er verdt å merke seg at plan- og bygningsloven jo ble vedtatt samme våren 1985, omtrent samtidig med at vannmedlinga ble behandlet.

Også fylkesmannens rolle ble omtalt, likeledes fylkeslegenes rolle.

Men det kanskje viktigste poenget i meldinga var at Regjeringen gikk inn for en *desentralisert, primærkommunalt ansvar for vannforsyningen*.

Om dette uttalte Kommunal- og miljøvernkomiteen bl. a.:

Komiteen slutter seg til at den framtidige forvaltning må ta utgangspunkt i at det kommunale ansvar styrkes og at de ulike spørsmål og konflikter søkes løst gjennom kommunal og fylkeskommunal planlegging.

Videre slo komiteen også fast at:

Det kommunale ansvar styrkes ved at kommunestyret blir godkjenningssmyndighet for vannforsyningsanlegg.

Akkurat dette gjenspeiles som kjent i § 9 i den nye vannforskriften, der det heter at Kommunestyret selv gir godkjenning av vannforsyningssystemer.

Det er interessant å kunne konstatere at på dette punktet var Regjeringen allerede for 10 år siden i forkant av den utviklingen som har kulminert i og med den nye kommuneloven. At § 9 i forskriften, den om at kommunestyret skal gi godkjenning, har blitt slik den er, kan sies å være en naturlig oppfølging av den nye kommuneloven.

Selvsagt kan ikke kommunestyret godkjenne hva som helst.

Det er i § 10 i forskriften fastsatt krav til dokumentasjon som må foreligge

ved søknad om godkjenning, jfr. at det heter til slutt i denne paragrafen:

Den fremlagte dokumentasjon skal vise hvordan vannverkseier vil sikre at vannverk planlegges, etableres, drives og videreutvikles i samsvar med forskriftens krav.

Akkurat dette punktet, at kommunestyret skal godkjenne vannforsyningssystemer, var uten sammenligning det punktet som de fleste høringsuttalelsene tok fatt i da vi sendte forskriften på høring i høst.

"Bukk - havresekk" gikk stadig igjen i de tildels meget kritiske merknadene til dette forslaget.

3. Om pengene.

Meldinga om vannforsyningen slo også fast et annet viktig forhold, nemlig at de statlige tilskottsordningene fortsatt skal administreres av Kommunaldepartementet, eller Kommunal- og arbeidsdepartementet som det jo heter i dag.

Som hovedprinsipp gikk daværende regjering, regjeringen Willoch, inn for at utbedringer av vannverk skal finansieres først og fremst ved at kommunene innfører mer kostnadsriktige priser, med andre ord, finansieringa av utbygging skulle i hovedsak skje ved økte vannavgifter.

Opposisjonen gikk derimot inn for spesielle statlige tilskott for å få til økt innsats på denne sektoren.

Som dere vet ble en liten tilskottsordning adminstrert av KAD ført videre i årene etter 1985, men det må vel kunne konstateres at dette ikke var tilstrekkelig. Denne ordningen føres som kjent videre, det er den som er kalt Regionale

programmer for næringsutvikling, Kap. 551, post 51 på KAD's budsjett. Her er de som kjent i hovedsak nye vannverk som kan få støtte.

Derfor var det en viktig nyhet på årets budsjett at det var ført opp et program for vannforsyning på tilsammen 100 mill. På Kommunal- og arbeidsdepartementets budsjett 90 mill. som en tidsbegrenset tilskottsordning. På Nærings- og energidepartementets budsjett 3 mill. til undersøkelse av grunnvannskilder, og endelig 7 mill. på vårt budsjetts Kap. 719. Andre forebyggende tiltak, ny post 21, til forskning på dene sektoren, og til administrasjon av programmet. Bl. a. er det i budsjettteksten vår vist til at EØS-avtalen vil kreve strengere håndheving av gjeldende regelverk, og at dette vil kreve at et betydelig antall vannverk må utbedres.

Det er sagt i budsjett-teksten at dette programmet er foreslått å skulle gå over 5 år, men med mulig forlengelse inntil 10 år. Det kan nok trenge, jfr. at Truls Krogh og Folkehelsa har regnet ut at dette vil koste ca. 3,1 mrd. Med andre ord må mesteparten av utbyggingskostnadene taes inn i form av økte vannavgifter, evt. også ved kommunale tilskott til utbyggingen.

Foruten tilskott til kommunene for å sikre utbyggingen, er det også meningen at programmet skal bidra til informasjon og veiledning til kommunene og andre vannverkseiere. Videre skal programmet støtte forskning på dette området, og det trengs penger til administrasjon, særlig av tilskottsordningen.

Sist men ikke minst skal programmet også bidra til undersøkelse av grunn-

vannskilder, jfr. bevilgningen på 3 mill. på NOE's budsjett.

4. Styringsgruppen.

For å holde styr på dette er det opprettet en egen styringsgruppe, med representanter fra de involverte departementene, Kristin Nakken fra KAD, Elisabeth Gammelseter fra NOE, og undertegnede fra SHD, som leder av gruppa, siden SHD har et hovedansvar for dette området som har så stor helsemessig betydning. MD er med som observatør, og observatøren er Jens Landmark Poulsen.

På det første møtet vårt ble det vedtatt et opplegg for fordeling av de 90 mill. på KAD's budsjett, og dette er mer detaljert utformet i Rundskriv H-3/95 fra KAD.

En viktig forutsetning for at dette skal kunne fungere er at det må opprettes et sekretariat. Dette sekretariatet på tre medarbeidere skal knyttes til Folkehelsa, som er vår viktigste faglige ressurs på dette området. I disse dager blir det engasjert folk til dette arbeidet, og Truls Krogh forteller nå at de første tilrådingene om tilskott går til KAD om få dager.

Denne gruppa på Folkehelsa har nær kontakt med fylkeskommunene i arbeidet med vannprogrammet i tida framover, og de første vurderingene av søknaden vil bli foretatt i fylkeskommunene for å klarlegge bl. a. om søknadene er i samsvar med fylkeskommunal og kommunale planer, og i tillegg foretas det en vurdering av søkerkommunenes økonomi.

5. . Nærmere om forskriften.

Vi måtte få en ny forskrift bl. a. fordi:

- Det var nødvendig å fastsette detaljerte krav til kvaliteten av drikkevann, noe som manglet i de gamle. De normene som Folkehelsa har anbefalt har altfor mange vannverk ikke fulgt opp. Kvalitetskrav er helt nødvendige, ikke minst for oppfylle EØS-avtalen, og som dere vet ble en midlertidig forskrift fastsatt 1. juli 1994 for å dekke akkurat dette punktet. Denne midlertidige forskriften er som kjent innarbeidet i den egentlige forskriften som kom ved årsskiftet. ESA har pustet oss i nakken hele

tida, det er ingen grunn til å nekte for det! Truls Krogh vil antakelig komme nærmere inn på dette senere idag.

- Det var nødvendig å fastlegge ansvaret for beredskap for å sikre drift og vedlikehold i krig eller krisetider av annen årsak. Den nye forskriften er derfor hjemlet i tre lover, foruten næringsmiddeloven og kommunehelsetjenesteloven er den også hjemlet i lov om helsemessig beredskap.

Som leder av styringsgruppa ønsker jeg lykke til med arbeidet videre her idag!

MFT
Miljø- og Fluidteknikk A/S

FluidCon

Virvelkammeret for alle behov på avløpsnett.

Familie med ca. 400 ulike varianter. Stort strømningsvernsnitt og høy driftssikkerhet.

Nye Vakåsvei 8C N-1360 Nesbru	Tlf. 66 84 88 44 Fax 66 84 88 42
----------------------------------	-------------------------------------